אשכחן אבות לבנים ובנים לאבות וכ"ש אבות להדדי בנים לבנים מנלן א"כ ליכתוב קרא לא יומתו אבות על בן מאי בנים דאפילו בנים להדדי אשכחן בנים להדדי בנים לעלמא מנלן אמר רמי בר חמא סברא הוא כדתניא אין העדים נעשין זוממין עד שיזומו שניהן ואי ס"ד בנים לעלמא כשרין נמצא עד זומם נהרג בעדות אחיו אמר ליה רבא וליטעמיך הא דתנן שלשה אחין וא' מצטרף עמהן הרי אלו ג' עדיות והן עדות אחת להזמה נמצא עד זומם משלם ממון בעדות אחיו אלא הזמה מעלמא קאתי ה"נ הזמה מעלמא קאתי אלא א"כ ליכתוב קרא ובן על אבות אי נמי הם על אבות מאי ובנים אפילו בנים לעלמא אשכחן קרובי האב קרובי האם מנלן אמר קרא אבות אבות תרי זימני אם אינו ענין לקרובי האב תניהו ענין לקרובי האם אשכחן לחובה לזכות מנא לן אמר קרא יומתו יומתו תרי זימני אם אינו ענין לחובה תנהו ענין לזכות אשכחן בדיני נפשות בדיני ממונות מנלן אמר קרא משפט אחד יהיה לכם משפט השוה לכם אמר רב אחי אבא לא יעיד לי הוא ובנו וחתנו אף אני לא אעיד לו אני ובני וחתני ואמאי הו"ל שלישי בראשון ואנן שני בשני תנן שני בראשון תנן שלישי בראשון לא תנן מאי חתנו דקתני במתניתין חתן בנו וליתני בן בנו מילתא אגב אורחיה קמ"ל דבעל כאשתו ואלא הא דתני רבי חייא שמונה אבות שהן עשרים וארבעה הני תלתין ותרתין הוי אלא לעולם חתנו ממש ואמאי קרי ליה חתן בנו כיון דמעלמא קאתי כדור אחר דמי אי הכי הוה ליה שלישי בשני ורב אכשר שלישי בשני אלא רב דאמר כרבי אלעזר דתניא רבי אלעזר אומר כשם שאחי אבא לא יעיד לי הוא ובנו וחתנו כך בן אחי אבא לא יעיד לי הוא ובנו וחתנו ואכתי הוה ליה שלישי בשני ורב אכשר שלישי בשני רב סבר ליה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא מאי טעמא דרב דאמר קרא לא יומתו אבות על בנים ובנים לרבות דור אחר ורבי אלעזר על בנים אמר רחמנא פסולי דאבות שדי אבנים אמר רב נחמן אחי חמותי לא יעיד לי בן אחי חמותי לא יעיד לי בן אחות חמותי לא יעיד לי ותנא תונא בעל אחותו ובעל אחות אביו ובעל אחות אמו הן ובניהן וחתניהן אמר רב אשי כי הוינן בי עולא איבעי לן אחי חמיו מהו בן אחי חמיו מהו בן אחות חמיו מהו אמר לן תניתוה אחיו ואחי אביו ואחי אמו הן ובניהן וחתניהן רב איקלע למזבן

גוילי

אשכחן אבות לבנים. ראובן לבן שמעון דהיינו אחי אביו: **ובנים לאבות.** בן שמעון לראובן דהיינו בן אחיו. וכל שכן אבות להדדי דהא בנים מכח דידהו קא אתו ואימעיטו להו מהאי קרא אחיו ובנו ואחי אביו: **בנים להדדי מנלן.** דקתני במתני' בן אחי אביו פסול לו: **ליכתוב לא יומתו אבות על הבן.** דכיון דכתיב אבות שני אחים משמע ועל הבן הוי משמע בנו של כל אחד ואחד הוי פסול לשניהם: **לעלמא.** שיהו שנים קרובים פסולין להעיד על אדם מן השוק: **בעדות אחיו.** דאי לאו דאסהיד האי קרובו בהדיה לא הוה מיקטל נמצא בנים מתים זה על זה: **שלשה אחים ואחד.** מן השוק עם כל אחד ואחד מעידים על אכילת שני חזקה של קרקע של אדם מן השוק ומעיד אחד מן האחין והבא מן השוק על שנה ראשונה ואחד מן האחין והבא מן השוק על שנה שניה והשלישי על השלישית והרי אלו שלש עדיות והחזקה קיימת ולא אמרי' עדות אחת היא והרי העדים קרובים אלא ג' עדיות נינהו דאשתא דקא מסהיד האי לא מסהיד האי: **והן עדות אחת להזמה.** דעד דמתזמי כולהו לא משלמי ממונא דהא לא הוה מתוקמא בידא דלוקח אלא בסהדותא דכולהו: **אלא הזמה מעלמא קא אתי להו.** ע"י המזימין אותן הן משלמים ולא זה על יד זה: **הוה ליה שלישי בראשון.** בני שלישי הוא ואחי אבא ראשון דאבא ואחיו ראשונים ואני שני ובני שלישי ואמר רב דשלישי לא יעיד בראשון: **ואנן.** במתני' שני בשני ושני בראשון תנן אבל כולי האי לא פסיל מתני': **שני בשני.** כגון אחי אביו ובנו אחי אבא לי ואני לו הרי ראשון בשני ושני בראשון בן אחי אבא לי ואני לו הרי שני בשני אבל בני לאחי אבא לא תנן: **מאי חתנו דקתני מתני'.** אחי אביו ובנו וחתנו האי חתנו דמתני' אבנו קאי דהוה שלישי האי חתן. ולקמן פריך א"כ הוה שלישי בשני: **אגב אורחיה.** דבעי לאשמועינן שלישי פסול נקט חתן בנו דאשמועינן נמי בעל כאשתו: **שמנה אבות.** עם בניהם וחתניהם הוו כ"ד. אע"ג דבמתני' תשעה תנן בר מחורגו שאין בן וחתן עמו לקמן(ז) פריך להו: **תלתין ותרתין.** ח' אבות וח' בנים וח' חתנים וח' בני בנים. ואע"ג דאיכא תו ח' חתנים שם חתנות חד קרי ליה: **ואמאי קרי ליה.** רב לחתנו דמתני' חתן בנו כיון דחתן לא הוי מזרעו ומעלמא אתי כדור שלישי חשיב ליה רב והלכך בני נמי לאחי אבא דהוי שלישי בראשון פסול. ואיכא לאקשויי לרב כיון דאמר חתן כדור אחר דמי אמאי פסול חתנו לאחי אבא הוה ליה רביעי בראשון אלא מילתא אחריתי אקשי ליה עד דאפקיה מהאי טעמא לגמרי: **אי הכי.** דחתן נמי כדור אחר דמי וקתני מתני' חתן אחי אבא פסול לי הוה ליה שלישי פסול להעיד בשני ורב אכשר שלישי בשני דקאמר אף אני לא אעיד לו אני ובני אבל בני לבנו יעיד: ה"ג **אלא רב דאמר כר"א.** ולעולם חתן לאו כדור אחר דמי ורב דפסיל שלישי בראשון כר' אלעזר דאמר שלישי בשני פסול וכ"ש שלישי בראשון ומיהו לית הלכתא כוותיה דאמרינן ביש נוחלין (ב"ב ד' קכח.) דשלישי (ט)בראשון כשר והלכתא כוותיה דרב מדכתבלאי(י) הוה: **בן בנו של אחי אבא.** לדידי הוי שלישי בשני ורב שלישי בראשון נפקא ליה מדכתיב בנים [דברים כד] הוו שנים: **וי"ו לרבות בני בנים.** דפסולין לאבות דהוה שלישי בראשון: **רבי אלעזר.** כרב סבירא ליה דוי"ו לרבות אתא ודריש על בנים למימר דכל דפסילי לאבות פסול לבנים הלכך כי היכי דג' בראשון פסול שלישי בשני נמי פסול: **ותנא תונא.** תנא דידן כמו אבונא אחונא: חתן בעל אחותי פסול לי ואני לו שאני אחי חמותו ואני לחתן בעל אחות אבי בן אחי חמותו אני. ולחתן בעל אחות אמי בן אחות חמותו אני. מילתיה דרב נחמן מחתניהן דקתני מתני' יליף וכן מילתיה דרב אשי מחתניהן דאחיו ואחי אביו ואחי אמו שפסולין לו והוא להם הוי איהו לגבייהו אחי חמיו ובן אחי חמיו וכן אחות חמיו:

גוילי

מאי חתנו דקתני מתני' חתן בנו. תימה א"כ מתני' דקתני גיסו ובנו וחתנו היינו חתן בנו אלמא חתן בן אחות אשתו פסול הא אפי' חתן בן אשתו כשר דקתני חורגו לבדו וי"ל דכיון דחתנו הוי חתן בנו איכא למימר דחורגו לאו למעוטי בן חורגו וחתן חורגו אלא אתא למעוטי בן בן חורגו וחתן בן חורגו: **שמונה** אבות שהן כ"ד. איכא טובא דחדא נינהו אלא לפום ריהטא דמתני' קחשיב: **תלתין** ותרתין הוו. הא דלא קאמר ארבעים הוו הם ובניהם וחתניהם וחתן בניהם ובני בניהם משום דלא קתני להו בהדיא במתני' אי נמי שם חתנות חד הוא: (ו)(תלתין ותרתין הוו. פי' הקונט' דחתן בניהם לא חשיב דשם חתנות חדא הוא ור"י אומר דבני בניהם לא חשיב משום דלא קתני להו במתני' בהדיא): **כיון** דמעלמא אתי כדור אחר דמי. פ"ה והא דלא אקשי' ליה לרב כיון דאמרת כדור אחר דמי אמאי פסול חתנו לאחי אביו הוה ליה רביעי בראשון משום דקשיא ליה מילתא אחריתי והקשה הר"ר יוסף אחי הר"ף להר"ף דאמאי לא מקשי לרב דאכשר ג' בשני דקאמר אחי אבא לא יעיד לי הוא ובנו וחתנו וחתנו כדור אחר דמי א"כ פסול שלישי בשני ותירץ הר"ף אה"נ דהוה מצי לאקשויי הכי אלא משום דאקשי ליה מילתא אחריתי לא אסיק אדעתיה דהכי נמי תירץ בשיטת הקונטרס: **רב** דאמר כר' אלעזר. אומר ר"ת דכן הלכה דשלישי בראשון פסול כדמוכח בפ' יש נוחלין (ב"ב ד' קכח: ושם) דשאל ליה ר' אבא לרב יוסף בר חמא הלכה שלישי בשני כשר ומשמע הא בראשון פסול ואמר התם(ח) דהכי הלכתא ובירושלמי נמי אמרי' משה מהו להעיד באשת פנחס ואמר ר' יוחנן כשר ומדנקט אשת פנחס משמע דלפנחס לא יעיד דהוה שלישי בראשון והא דלא אמרינן אשה כבעלה כי הכא באשת חורגו משום דהתם איתפלג דרא:

גיסו

מסורת הש"ס

א) מכות ה: [ע"ש תוספתא סנהדרין פ"ו], ב) ב"ב נו., ג) [כתובות לג. ב"ק פ"ג:], ד) [ע"ש], ה) [נ"ל בשני], ו) [עיין רש"ל ורש"ש], ז) רש"ל כתב זה הדיבור מיותר, ח) [שם:].

◆

מוסף רש"י

עד שיזומו שניהן. דכתיב והנה עד שקר העד, ואמר מר (סוטה ב:) כל מקום שנאמר עד הרי כאן שנים עד שיפרוט לך הכתוב אחד (מכות ה. ובעי"ז חגיגה טו:). **שלשה אחין ואחד מצטרף עמהן.** דהיינו זה לשנה זה לשנה ואחד עם כלם, שאותו אחד מעיד עם כולן (רשב"ם ב"ב נו.). **הרי אלו ג' עדיות.** ולהכי כשר עדותן, דאשתא דקא מסהיד האי לא קמסהיד האי ואין כאן שני עדים קרובים בעדות אחת (שם). **והן עדות אחת להזמה.** שאם הוזמו משלמין ביניהן וגם אין ניזומין עד שיזומו כולן (שם).

◆

רבינו חננאל

בנים להדדי כגון ראובן ואליפז להדדי מנא לן ופשטינן אם כן ליכתוב לא יומתו אבות על הבן אמאי כתב בנים ללמד שאפילו בנים להדדי עדותן בטלה. בנים לעלמא מנא לן כגון עדות ראובן ואליפז לעלמא שעדותן בטלה. ובא רמי בר חמא למיפשטה מעדים זוממין ובא רבא ודחה מהא דתנן בפ' חזקת הבתים ג' אחים וא' מצטרף עמהן כו' ופשטה הכי אם כן דבנים לעלמא כשרין הן לכתוב קרא לא יומתו אבות על בנים והן לא יומתו על אבותם ובנים למה לי אלא אפי' בנים לעלמא פסולין. אשכחן אחי אביו ובן אחי אמו אחי אמו ובן אחי (אמו) [אביו]. ששנינו במשנתנו מנא לן ופשטנא מדכתיב אבות אבות תרי זימני דלא צריך דהוה ליה למכתב לא יומתו אבות על בנים ובנים לא יומתו עליהן. אבות דכתב רחמנא תרי זימני למה לי אם אין לו ענין לקרובי האב תנהו ענין לקרובי האם. אשכחן שעדותן בטלה לחובה מדכתיב לא יומתו עדות הקרובים אם יעידו [לזכות] להדדי או לעלמא מניין כי עדותן בטלה ופשטנא מדכתיב יומתו תרי זימני למה לי דהוה ליה למכתב לא יומתו אבות על בנים ובנים על אבות יומתו יומתו תרי זימני למה לי אלא אם אינו ענין לחובה דלא הוה צריך ליה תנהו ענין לזכות ובדיני נפשות והוא הדין לדיני ממונות דכתיב משפט אחד יהיה לכם: **אמר** רב (אחא) [אחין] אבא לא יעיד לי הוא ובנו וחתנו אף (אבי) [אני] לא אעיד לו אני ובני וחתני. פי' כגון יעקב אבינו בן יצחק אומר ישמעאל שהוא אחי אבי

עין משפט נר מצוה

נא א מיי' פ"כ מהל' עדות הלכה א סמג עשין קט [טוש"מ סי' לח]:
נב ב מיי' שם פי"ח הלכה ז [טור שם וטוש"ע ח"מ סי' קמה סעי' ה]:
נג ג ד מיי' פי"ג מהל' עדות הלכה טו סמג לאוין רטו טוש"ע ח"מ סימן לג סעיף יוד:
נד ה ו ז ח מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף ב:

◆

תורה אור השלם

1. לֹא יוּמְתוּ אָבוֹת עַל בָּנִים וּבָנִים לֹא יוּמְתוּ עַל אָבוֹת אִישׁ בְּחֶטְאוֹ יוּמָתוּ: דברים כד טז
2. מִשְׁפַּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם כַּגֵּר כָּאֶזְרָח יִהְיֶה כִּי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: ויקרא כד כב

◆

רבינו חננאל (המשך)

ונביות בנו ועשו חתנו לא יעידו לי. אף אני יעקב וראובן בני ושכם חתני לא נעיד לו ואקשינן אמאי והא ראובן שלישי הוא כי הוא בן יעקב בן יצחק וישמעאל דהוא ראשון שהוא ויצחק אחים והן ראשונים וראובן לישמעאל יבא שלישי בראשון ולא שנינו במשנתנו שהן פסולין אלא הן ובניהן שני בראשון ושני בשני שלישי בראשון לא תנן שהוא פסול. ושקלינן וטרינן ודברים פשוטין הן. ואסיקנא רב במשנת ר' אלעזר אמר דתניא ר' אלעזר אומר כשם שאחי אבא לא יעיד לי הוא ובנו וחתנו כו'. ואקשינן והא רב אכשר שלישי בשני. ופרקי' רב סבר לה כוותיה בהא דתני אחי אבא לא יעיד לי הוא ובנו וחתנו ופליג עליה בחדא דרב סבר שלישי בשני כשר וכן הלכה ור' אלעזר אומר כך בן אחי אבא לא יעיד לי הוא ובנו וחתנו כלומר שלישי בשני פסול ולית הלכתא כוותיה מאי טעמא דרב דייק ובנים כלומר ובנים שהבנים בלבד פסולין כמו אבותם ולמעלה מהן כשר דדייק ו' ור' אלעזר אמר מדלא כתיבי לא יומתו אבות על פי בנים אלא ובנים שמעינן מינה כי בנים כאבות מה אבות הן ובניהן פסולין אף בניהן הן ובניהן פסולין זה דור שלישי. אמר ר"נ אחי חמותי לא יעיד לי ובן אחי חמותי ובן אחות חמותי לא יעיד לי. פי' אחי חמותי הוא חתן בעל אחותי בן אחי חמותי הוא חתן בעל אחות אביו בן אחות חמותו הוא חתן בעל אחות אמו וזהו ששנינו בעל אחותו ובעל אחות אביו ובעל אחות אמו הן ובניהן וחתניהן (ובן) אחי חמיו בן אחי חמיו בן אחות חמיו הוא חתן אחיו בן אחי חמיו הוא חתן אחי אביו בן אחות חמיו הוא חתן אחיו בן אחי חמיו הוא חתן